

**TWEEDE KAMER: DIKKE ONVOLDOENDE VOOR EIGEN
KLIMAAT- EN ENERGIEBELEID.**

***OVER, EN NAAR AANLEIDING VAN, EEN UITZONDERLIJK
BELANGRIJK PARLEMENTAIR ONDERZOEK***

**Dr.X. XXXXXX,
Em.hgl. geografie**

LEEWARDEN, JANUARI 2013

VERSTOPT VERSTAND

Voedselbanken maken overuren. De werkloosheid stijgt als een raket. De huizenprijs keldert maar de kopers blijven staken. Belastingen en heffingen gaan omhoog. De koopkracht daalt dramatisch. Verzekeren wordt duurder. Het aantal faillissementen is historisch hoog. Zo ook de staatsschuld. Sociale vangnetten worden kleiner. Op pensioenen en op ontwikkelingssamenwerking wordt gekort. De cultuur verarmt. De armoe rukt op.

Gladde politieke babbels kunnen niet verhinderen dat kranten vrijwel dagelijks aandacht schenken aan het proces van "Verelendung" dat gaande is.

In dit licht gezien is het absurd dat wij jaarlijks heel veel miljarden euro's kwijt zijn aan het klimaat- en energiebeleid. Weliswaar hebben die twee niets met elkaar te maken, maar het is wel handig om ze in één pot te gooien. Dan kunnen ze elkaar afschermen. Het husselen heeft bovendien tot voordeel dat letterlijk niemand weet wat dit beleid kost. Het nut en de noodzaak ervan blijft duister. Een eerlijke balans tussen kosten en baten ontbreekt. Hier ligt een geweldige kans om te bezuiniging maar die blijft onbenut.

Het effect van het beleid wordt uitgedrukt in fictieve tonnen vermeden CO₂. Hetgeen zot is. Net zo dwaas als wanneer je de afstand Amsterdam-Haarlem uitdrukt in ponden oliebolmix.

De heren die een regeerakkoord in elkaar hebben geknutseld gebruiken het klimaat- en energiebeleid om er onze maatschappij mee te verbouwen. In het geniep, dat wel.

Natuurlijk kan de overheid deze ellende op rationele gronden niet aan de bevolking verkopen. Dat hoeft ook niet. Want een paar jaar geleden is de Crisis- en Herstelwet ingevoerd. Dat is een wet die in een democratie niet thuis hoort. Die wet valt alleen te billijken als het land in staat van oorlog verkeert. Nu wordt deze wet misbruikt om de bevolking, met de hulp van slaafs onderdanige provincies, veel ellende aan te smeren. Die ellende blijkt een uitgebreid en diep wortelstelsel te hebben. Om dat bloot te leggen zijn er vele regels spitwerk nodig. Die volgen.

INHOUD:

- 1. Kamer komt in actie**
 - 2. Zwakke opdrachtformulering**
 - 3. Machtig kwartet?**
 - 4. Zwarte gaten**
 - 5. Enkele smaakmakers uit het Parlementair Onderzoek**
 - 6. Klimaat- en energiebeleid; onwelkome resultaten**
 - 7. Is klimaatindustrie multimiljardenvergiert?**
 - 8. CO₂:het hete hangijzer**
 - 9. Klimaatbeleid: politiek instrument voor maatschappijhervorming**
 - 9.1 Super belangrijk maar even geen democratie**
 - 9.2 Noodzakelijk en urgent?**
 - 10. De politiek heeft de democratie achter zich gelaten**
 - 10.1 Met de Crisis- en herstelwet richting afgrond**
 - 10.2 Draagvlak? Dat koop je toch (om)?**
 - 10.3 Planning the past en nieuw absentisme**
 - 10.4 Kind van de rekening**
 - 11 Conclusie**
- Bronnen**

TWEEDE KAMER CRITISCH OVER EIGEN KLIMAAT- EN ENERGIEBELEID.

1. KAMER KOMT IN ACTIE

De overheid heeft al tientallen miljarden euro's uitgegeven aan het klimaat- en energiebeleid. Geld dat door de burgers van dit land node is afgestaan. Dus gaat de overheid daar zuinig en weloverwogen mee om. Op onzorgvuldigheid laat de overheid zich niet betrappen. De rekening en verantwoording liggen te allen tijde voor het grijpen. De Tweede Kamer is van dit alles niet zo zeker; voelt nattigheid.

Daarom is op 6 december 2011 besloten om een parlementair onderzoek in te stellen naar de "Kosten en effecten van klimaat- en energiebeleid." " Het doel van het onderzoek is meer inzicht te krijgen in wat bekend is over kosten en effecten van klimaat- en energiemaatregelen, om zo de informatiepositie van de Kamer op dit terrein te versterken."

Het onderzoek is in het voorjaar van 2012 opgedragen aan de samenwerkende bureaus CE te Delft en Instituut voor Milieuvraagstukken van de VU te Amsterdam.

Voor de begeleiding van het onderzoek is onder leiding van de heer Paulus Jansen van de SP een klankbordgroep gevormd bestaande uit kamerleden van 6 politieke partijen. Dit alles is ambtelijk ondersteund.

Dit samenwerkingsverband heeft op 21 november 2012 een rapport van 204 pagina's op tafel gelegd. Alleen de omvang al zal veel mensen er van weerhouden het te lezen. Dat lezen wordt bovendien ontmoedigd omdat het in de tekst wemelt van de afkortingen en herhalingen. Het onderwerp is echter te belangrijk om te laten liggen.

2. ZWAKKE OPDRACHTFORMULERING

De opdrachtformulering is van groot belang voor het verloop en de uitkomsten van elk onderzoek. Hoe is het in het onderhavige geval gegaan? Welnu, gevreesd moet worden dat het in de Tweede Kamer niet overloopt aan vaardigheden om een goede onderzoeksopdracht onder woorden te brengen. Een redelijk goede eerste opdracht werd afgebroken: het zou te duur worden. Hetgeen een schoolvoorbeeld is van "penny wise and pound foolish". Afgezet tegen de miljarden euro's die in deze sector omgaan is het immers bespottelijk dat een luttel geldbedrag bepalend is voor de inhoud en de kwaliteit van het parlementair onderzoek. Uiteindelijk is gekozen voor een literatuuronderzoek. Daarbij zijn studies en rapporten geselecteerd, die over het gevoerde beleid gaan. Eigen aanvullend onderzoek heeft niet plaats gevonden. Incompleet bleef incompleet.

Hoe kritisch zijn de onderzoekers geweest? Hebben zij op een afstandelijke manier naar de materie gekeken? Of hadden zij op voorhand al een oordeel over nut en noodzaak van het klimaat- en energiebeleid? Het laatste is (ook) het geval. Want beide instanties hebben een "missie en/of een visie". Op de website van het IVM staat te lezen dat het doel is: "bij te dragen aan duurzaamheid van de maatschappij en aan behoud en verbetering van het milieu.." CEDelft is nog meer uitgesproken. Deze organisatie meldt dat zij wil "bijdragen aan de structurele sociaal-economische veranderingen die nodig zijn om een duurzame toekomst te realiseren. Daarbij heeft men oog voor de belangen die door milieumaatregelen kunnen worden geraakt, zonder ons echter in onze oordeelsvorming door die belangen te laten leiden". Vooral dit laatste klinkt nogal leerstellig. Het is daarom de vraag in hoeverre de eigen missie en visie doorklinken in hun rapportage. In elk geval ligt het voor de hand te veronderstellen dat zij niet snel tot de conclusie zullen komen dat er zoiets als overbodig beleid bestaat.

3. MACHTIG KWARTET?

De onderzoekers hebben de berg publicaties, die zij door hebben geploegd, in tweeën gesplitst. En wel in een “ex ante” en een “ex post” deel. Het ex ante deel omvat 97 publicaties, die aan de bewuste beleidsmaatregelen vooraf zijn gegaan. In de ex post koffer zaten 122 publicaties, deels achterafevaluaties en deels andersoortige geschriften.

In totaal gaat het om niet minder dan 88 regelingen en voorschriften. Lang niet allemaal blijken te zijn geëvalueerd. Ofwel: nadat de kosten zijn gemaakt is niet nagegaan wat er voor terug is gekomen. Een doorsnee huishouden kan zich dit niet permitteren.

Merkwaardigerwijs hebben slechts 4 auteurs meer dan 80% van de ex ante publicaties voor hun rekening genomen. Dat zijn: de ministeries van VROM (naderhand I&M) en EZ . En verder ECN (Energieonderzoekcentrum Nederland; geheel van overheid afhankelijk) en PBL (Planbureau voor de Leefomgeving; 100% overheid). Dit voedt de gedachte dat het klimaat- en energiebeleid in kleine kring wordt voorbereid. Tot die kring behoren zeker geen sceptische wetenschappers. Dat zal ook verklaren waarom sociaal-geografische maatschappelijke kosten-batenanalyses geheel ontbreken.

Hoe trefzeker zijn de beleidsvoorbereidingen geweest? In hoeverre zijn de in het vooruitzicht gestelde resultaten werkelijk gerealiseerd? Uit het Parlementair Onderzoek blijkt dat de beleidsvoorbereiders de kosten ervan steeds hebben onderschat. In de beginfase zijn de zaken dus mooier voorgesteld dan dat ze in werkelijkheid bleken te zijn. Uit het Parlementair Onderzoek blijkt ook dat de beleidsmakers van meet af aan niet hebben ingezien dat de kosten van hernieuwbare energie veel hoger zijn dan die van energiebesparing. Letterlijk wordt er gesteld: “Naar alle waarschijnlijkheid had het klimaatbeleid over de gehele linie meer kosteneffectief kunnen zijn als er meer energie bespaard was. Of hetzelfde effect maar dan goedkoper”. Omdat deze situatie zich over een reeks van jaren heeft voorgedaan is er weinig fantasie voor nodig om te beseffen dat hier miljarden euro’s zijn verspild. Een soezende Tweede Kamer heeft dit ten koste laten gaan van onze welvaart.

4. ZWARTE GATEN.

Heel wat onderzoek wordt meer gekenmerkt door de vragen die er niet in zijn gesteld dan door de wel gestelde vragen. Dat geldt ook voor het Parlementair Onderzoek.

Zo vraagt men zich in dit onderzoek niet af wat het verband precies is tussen energie en klimaat. Dit biedt de vrijheid om de vermeende resultaten van het klimaatbeleid uit te drukken in de bijwerking van energieverbruik ; de uitstoot van CO₂. Meer in het bijzonder het aantal tonnen vermeden CO₂. Natuurlijk is dat een onzinnige maatstaf.

Bij het klimaat gaat het immers om zaken als de temperatuur in graden Celsius, de verdeling van die temperatuur over het jaar, de hoeveelheid neerslag en de spreiding daarvan over het jaar, de overheersende windrichting, het aantal uren zonneschijn etc. Dit zijn de grootheden waarin de resultaten van klimaatbeleid moeten worden uitgedrukt. In de trant van: als gevolg van ons klimaatbeleid is de aardse atmosfeer x graden Celsius minder opgewarmd en is de zeespiegel met y centimeter minder gestegen.

Niets van dit alles treft men in het Parlementair Onderzoek aan.

Hetzelfde geldt voor het energiebeleid. Dat beleid heeft twee doelen. Ten eerste wil men onafhankelijk worden van energie-import uit het buitenland. De vraag in hoeverre dat lukt wordt door het Parlementair Onderzoek niet beantwoord. Het geen wel logisch is. Want op de rand van de krant valt te becijferen dat dit beleid tot mislukken is gedoemd. Het doel van dit beleid moet immers worden bereikt door vergroting van het vermogen van hernieuwbare bronnen. Op papier hebben die hernieuwbare bronnen een aandeel van slechts 4%.

Dit beetje hernieuwbare energie valt in het niet bij de internationale energiehandel. Die uitwisseling - het land in/het land uit - met het buitenland is ca. 130 keer zo groot als de output van de hernieuwbare bronnen. Het is dus illusiepolitiek te denken dat de hernieuwbare bronnen het stelsel van onze energievoorzienig structureel kunnen veranderen.

Met de besparing van fossiele brandstoffen is iets soortgelijks aan de hand. Het valt daarom te billijken dat het Parlementair Onderzoek zwijgt over het aantal minuten, uren of dagen dat de voorraad fossiele brandstof later zal zijn uitgeput als gevolg van het Nederlandse energiebeleid.

(Tussen haakjes zij hier opgemerkt, dat ook Brussel in alle talen zwijgt als het gaat om het concreet maken van de resultaten van het klimaat-en energiebeleid).

Waarom houdt de politiek desondanks vast aan het ineffectieve klimaat- en energiebeleid?

Een achterdochtig scenario is dat veel machtige partijen hun status en soms veel subsidiegeld aan dit beleid te danken hebben. Zij zullen er dus alles aan doen om het te continueren.

Een ander scenario gaat uit van de onmondigheid van de Haagse beleidsmakers. Niet Den Haag maar Brussel bepaalt het beleid. Den Haag is slechts uitvoerende partij. In de oorspronkelijke opzet van het Parlementair Onderzoek wordt dit bevestigd. Daarin staat te lezen: "Bij het bepalen van de effectiviteit van de opbrengsten is de bijdrage van een maatregel of investering tot het halen van de Europese doelstelling leidend". Dit zo zijnde kan men in Den Haag vrijwel ophouden met denken. Eveneens heeft het geen zin om de effectiviteit en de ratio van het eigen beleid te analyseren. Dat is, aldus het Parlementair Onderzoek, sinds 2008 dan ook niet of nauwelijks meer gebeurd. Een beschamende situatie voor een land met pretenties.

5. ENKELE SMAAKMAKERS UIT HET PARLEMENTAIR ONDERZOEK.

In het Parlementair Onderzoek treffen we enkele hoogst interessante passages aan.

Citaat 1: "Het is op basis van de gepubliceerde ex-post evaluaties niet mogelijk om een inschatting te maken van de effectiviteit en de kosten van het Nederlandse klimaatbeleid sinds 2005".

Ofwel: Kabinet en Kamer hebben nu al 8 jaren lang pakken geld uitgegeven. Om hoeveel geld het in het echt is gegaan is een groot raadsel. Van enige budgettering is dus ook geen sprake geweest. Elke vorm van professioneel financieel management heeft ontbroken. Daarbij vergetend dat het om andermans geld en andermans koopkracht ging.

Citaat 2: "Wel is er sprake geweest van oversubsidiëring van duurzame elektriciteit, met name door in de MEP geen rekening te houden met fluctuaties in de elektriciteitsprijs. Mulder et al. (2007) hebben berekend dat de overheidssubsidies voor de helft is besteed aan overwinsten en niet aan het vergroten van het effect".

Wat het klimaat- en energiebeleid betreft is de heer Olivier B. Bommel dus al vele jaren aan het bewind. Dat bewind heeft ongetwijfeld heel veel subsidiemiljonairs voortgebracht. Mijn voorstel is om de "opportunity costs" van dit beleid te bepalen. Ofwel: welke maatschappelijke noden hadden voor deze miljarden kunnen worden gelenigd en hoeveel welvarender zou ons land op dit moment dan zijn?

Citaat 3:" Om het besparingstempo te verhogen is het noodzakelijk om meer gebruik te maken van regulerende instrumenten en heffingen op energiegebruik en emissies".

Dit betekent dat de huishoudens nog zwaarder moeten worden belast. Inderdaad zal dat het besparingstempo opvoeren. De mensen hebben immers geen geld meer om de kachel warm te houden.

Tot zover een paar sfeerbeelden uit het Parlementair Onderzoek.

6. KLIMAAT- EN ENERGIEBELEID; ONWELKOME RESULTATEN

In 2005 schreef een projectgroep van het CPB (Centraal Planbureau): *“De aanleg van windparken in een systeem van handelbare CO₂-emissierechten, zoals dat sinds 1 januari 2005 op Europese schaal bestaat, heeft GEEN invloed op de CO₂-uitstoot. Die wordt namelijk bepaald door het afgesproken CO₂-PLAFOND. De winst zit dan in het UITSPAREN van de CO₂-rechten door elektriciteitsproducenten. Dat zijn bedrijfseconomische baten.”* (hoofdletters door CPB gebruikt).

Dit maakt windparken overbodig. Hoe staat het met andere vormen van “duurzaam” opgewekte energie? Daarover wordt in het Parlementair Onderzoek in feite hetzelfde gesteld: *“Bovendien is de situatie na 2005 fundamenteel veranderd door de invoering van het EU-ETS (Europees emissiehandelssysteem). Hierdoor heeft duurzaam opgewekte elektriciteit geen directe invloed meer op CO₂-emissies. Immers de emissieruimte die ontstaat door elektriciteit duurzaam op te wekken zal andere partijen in het ETS ruimte bieden om meer te gaan uitstoten, waardoor de emissies per saldo gelijk blijven”.*

Blijkbaar zijn voorgaande conclusies zo onwelgevallig dat ze door de hoofdrolspelers in het klimaat- en energiebeleid onder het vloerkleed zijn geveegd. In zekere zin valt dat te begrijpen want de consequenties zijn niet mals.

1⁰. Per saldo is er in ons land door de bevordering van “duurzame” energie geen sprake van vermeden CO₂ uitstoot. Het CBS denkt daar toch anders over? Inderdaad, maar dat komt door de methode van meten. Die kan worden vergeleken met de voetbaltrainer die nooit verliest omdat hij de doelpunten van de tegenpartij niet meetelt. Zo ook hier. Het CBS telt wel de vermeden uitstoot op plek één, maar niet de extra uitstoot elders.

2⁰. In het klimaat- en energiebeleid draait het om CO₂. Daarvan is niets vermeden. Dus :

- * kan het gevoerde beleid geen invloed hebben gehad op het klimaat.
- * zullen fossiele brandstoffen er niet later door zijn uitgeput.
- * zal de afhankelijkheid van niet-EU energiebronnen er niet of slechts marginaal door zijn afgenomen. Dit onderdeel verzuipt in de volumineuze wereldhandel in energie.
- * is de inspanning van veel burgers om door aangepast energiegedrag het milieu en het klimaat te dienen nutteloos geweest. Wellicht heeft men er wel een goed gevoel en wat subsidie-inkomsten aan over gehouden.

3⁰. In het Parlementair onderzoek wordt herhaaldelijk gemeld dat de kosten van het klimaat-en energiebeleid niet zijn vast te stellen. Dat het om miljarden euro's gaat is wel zeker. Dat is zonde. De beleidsmakers in Den Haag hadden beter kunnen weten. Want al op 2 October 2004 schreef Paul de Krom, lid van de Tweede Kamer in het Financieele Dagblad: *“Met een fractie van de 17 miljard die het kabinet aan windparken wil besteden, kunnen we het grootste energieonderzoekscentrum ter wereld opzetten. Milieu, belastingbetaler en consument zijn de winnaars”.* Met die waarschuwing uit eigen kring is door de Tweede Kamer niets gedaan.

Nu zit er weinig anders op dan “crying over spilt milk”. Het geld is immers verloren en we zitten in een diepe financiële en economische crisis. Het domste en duurste wat nu kan worden gedaan is op de oude voet doorgaan.

7. IS KLIMAATINDUSTRIE MULTIMILJARDEN VERGIET?

Een eigen verkenning (zie: Klimaatbeleid in Eurocrisistijd, hfst. 12 en 13) levert het inzicht op dat het bij het mitigerende klimaatbeleid wel eens om €10 miljard per jaar kan gaan. Dat is een bedrag waar de omvangrijke “klimaatindustrie” graag op af komt. Die markt mag niet

verloren gaan. Daarom moet de focus op CO₂-beperking blijven. Hernieuwbare energie moet sterk worden gepromoot.

De handel in CO₂-emissierechten maakt deel uit van die markt. Degene die een emissierecht wil kopen kan terecht bij een groot aantal partijen. Zo heeft de Rabobank er een aparte dochter (Climex) voor opgericht. Maar ook kun je terecht bij de Stichting Natuur en Milieu. Daar betaal je op Sinterklaasdag 2012 € 11.40 voor een ton CO₂. De echte prijs is €8.90 maar die wordt vermeerderd met € 2.50 als steun aan Natuur en Milieu. Afgezien natuurlijk van €10,16 administratiekosten. Voor dezelfde boodschap kun je echter bij talloos veel handelaren aankloppen, tot en met Kerk in Actie toe. Een groot aantal adviseurs staat klaar om je aan- en verkopen te begeleiden..

De klimaatmarkt blijkt heel lucratief ze te zijn (en de regulerende overheid heel lief). Een artikel op nrc.nl van 20 mei 2010 is in dit verband verhelderend. Onder de titel "Windhandel levert 14 miljard euro op" wordt gemeld dat de bedrijven gratis emissierechten hebben gekregen. Maar zij hebben aan deze rechten een prijs gehangen en die vervolgens doorberekend aan de afnemers. "Deze windhandel heeft de betrokken bedrijven volgens CEDelf zo'n 14 miljard euro opgeleverd", aldus deze website. Veertien duizend miljoen euro smaakt natuurlijk naar meer. Geen wonder dus dat VNO/NCW er bij Rutte en Samsom op hebben aangedrongen om met dit klimaatbeleid vooral door te gaan.

Dit en veel andere voorbeelden roepen het beeld op dat het klimaat-en energie beleid in te hoge mate wordt beheerst door geldstromen. Die geldstromen verdwijnen zonder aanwijsbare maatschappelijke resultaten in een vergiet.

8. CO₂: HET HETE HANGIJZER.

Hoe goed is CO₂ als klimaatregelaar? Kun je het klimaat sturen met behulp van CO₂? Dit zijn steeds terugkerende vragen. Voor het antwoord moeten we niet bij het Parlementair Onderzoek zijn. Beter kunnen we ons wenden tot de Amerikaan James E. Hansen. Die is/was verbonden aan NASA's Goddard Institute for Space Studies (GISS). Eind jaren 80 kwam Hansen tot de slotsom dat de aarde veel te snel opwarmde en dat de CO₂-emissie een grote boosdoener was. In Commissies van het Congres verkondigde hij deze opvatting met verve. Het feit dat hij daarbij de nieuwe term Greenhouse Gas (broeikasgas) lanceerde deed zijn gezag ook goed. Vermoedelijk heeft hij model gestaan voor Al Gore. Met succes want beide vonden veel gehoor. Het klimaatbeleid was geboren.

Tien jaar later waren Hansen's inzichten toch wat veranderd. Dat blijkt uit een artikel dat hij in 2000 samen met 4 prominente collega's schreef. Daarin stellen zij dat CO₂ toch niet zo'n belangrijk broeikasgas is. NRC-Handelsblad wijdde er een groot artikel aan onder de kop: "Pionier van broeikastheorie maakt ommezwaai". Was deze ommezwaai zo groot dat Hansen opriep om de eenmaal ingeslagen –zeer kostbare – weg te verlaten? Nee, dat kon hij niet opbrengen. Althans niet expliciet: impliciet wel. Want Hansen c.s. schrijven dat er minstens 30 Kyoto's nodig zijn om het klimaat in toom te houden. De opgaaf van 30 Kyoto's is hetzelfde als het predikaat "mission impossible" aan het klimaatbeleid geven.

Rond 1990 luisterden de beleidsmakers met 7 paar oren naar Hansen c.s. Maar voor de boodschap uit 2000 hielden zij zich doof. Waarom? Waren er inmiddels te veel belangrijke partijen gekomen wier belang het was dat het klimaatbeleid op de oude voet door ging? Toch is die boodschap van Hansen c.s. nog steeds actueel. Dat wordt bevestigd door Drew Shindell, een ander kopstuk uit de NASA-stal (Science 335;2012). Tezamen met 23 collega's van overal ter wereld komt hij tot de conclusie dat de focus niet op CO₂ moet liggen maar op andere broeikasgassen en op roet.

Het Kyoto-verdrag is synoniem met CO₂-beleid. Dit verdrag brokkelt af. Canada, Japan, Rusland en Nieuw Zeeland en wellicht ook Oekraïne, Kazachstan en Wit Rusland zijn afgehaakt. Kennelijk zien deze landen het met CO₂ niet zo zitten.

Natuurlijk zijn er landen, zoals Nederland, die koppig blijven volharden. Die landen produceren slechts 15% van de mondiale CO₂-uitstoot en spelen een geldverslindende kansloze strijd.

De deskundige realist ir. Bert Amesz heeft de hele klimaatdiscussie samengevat in een informatief boek dat op de lijst van verplichte literatuur hoort te staan.

Amesz schrijft dat de betekenis van CO₂ als broeikasgas heel beperkt is. Een verdubbeling ervan in de atmosfeer zal leiden tot een opwarming van slechts 1 graad Celsius.

Veel wijst er op dat de overheidsbemoeienis met het klimaat overdone en veel te duur is. De overheid overschat het vermogen om het klimaat te sturen. Helaas gaat dat ten koste van het verhelpen van wél te ondervangen noden.

9. KLIMAATBELEID: POLITIEK INSTRUMENT VOOR MAATSCHAPPIJHERVORMING.

9.1. *Super belangrijk maar even geen democratie.*

Binnen het Intergovernmental Panel on Climate Change ((IPCC) is men het er wel over eens dat klimaatbeleid moet bijdragen aan de mondiale herverdeling van de welvaart. Ook in ons land is daar een flinke aanzet toe gegeven. In september/oktober 2012 is er onderhandeld over het regeerakkoord. Toen is besloten om het aandeel hernieuwbare energie per 2020 al op 16% te brengen. (Boekhoudkundig is dat nu ca. 4%, in werkelijkheid zal het tussen 2½ % en 3% liggen). Bovendien heeft men bepaald dat wij per 2050 volledig op hernieuwbare energie moeten zijn overgegaan.

In de laatste 25 jaar zijn wij tegen gigantische kosten van 0% naar 4% hernieuwbare energie gegaan. Naar 16% resp. 100% zal de huishoudens schatten geld kosten. Hoeveel?

Waarschijnlijk veel te veel om op te brengen. Bjørn Lomborg, toch niet de minste, schrijft dat het onze economie om zeep kan helpen. Dat wil zeggen dat wij een toekomstige welvaartsgroei wel kunnen vergeten. Voor het ondervangen van de andere maatschappelijke noden en behoeften zijn er dan geen middelen meer beschikbaar.

Over deze vooruitzichten hebben de heren die het regeerakkoord in elkaar hebben geknutseld blijkbaar niet nagedacht. Hadden zij niet in de gaten hoe diep zij met hun 16% resp. 100% ingrijpen in onze maatschappelijke orde? Of wilden zij dat juist doen en hebben zij daar de dekmantel van hernieuwbare energie voor gekozen? Of is het zo dat de ene politieke partij de kracht van dit instrument precies door had en de andere zo onnozel was om dit niet te doorzien?

Hoe dit ook zij, tijdens de verkiezingscampagne is over dit existentiële onderwerp is met geen woord gerept. Dat onze maatschappij tot 2050 grondig wordt verbouwd gebeurt dus ongevraagd. Ach, dat zal de post-democratische maatschappij zijn!!.

De nieuwe maatschappij wordt vooral gepropageerd door organisaties zoals banken, milieu-organisaties, adviesbureaus, handelaren in- en fabrikanten van zonnepanelen, windturbines etc. Deze organisaties hebben gemeen dat zij over geen enkele democratische legitimatie beschikken. Diverse van deze actoren zien de overgang naar die andere maatschappij als verdienmodel. Waar de huishoudens gigantische kosten moeten maken valt immers goed te verdienen. De één zijn brood..... .

Met het opzadelen van de huishoudens met kosten is de minister van EZ gelijk al begonnen. Hij trekt voor 2013 een bedrag van € 3 miljard uit voor de “duurzame” opwekking van

energie. Dit bedrag moet ook dienen om ondernemers zekerheid te geven bij hun investering. (Lees: ze een staatsgegarandeerde winst bieden). Het gaat hier om slechts een deel van het beleid maar kost ons wel ruim €400 per huishouden. Dit gaat ten koste van het toch al zwaar onder druk staande consumptieve budget. Ofwel: dit is pure verarming.

9.2 Noodzakelijk en urgent?

Is de klimaat- en energienood zo hoog dat wij daar onmiddellijk en onvoorwaardelijk grote offers voor moeten brengen? Of hebben we bedenktijd? Tijd bijvoorbeeld om het "voorzorgsprincipe" toe te passen. Sinds de milieuconferentie van Rio de Janeiro van 1992 is de overheid gehouden om dit principe in het klimaatbeleid toe te passen. Het zegt dat je processen die dramatisch dreigen uit te pakken stil moet zetten, ook als je nog niet beschikt over het bewijs dat die koopkracht- en andere rampen zich echt zullen voltrekken. Volgens dit beginsel hadden de besluiten van 16% resp. 100% nooit mogen worden genomen zonder die aan het volk voor te leggen en er een grondig onderzoek aan vooraf te laten gaan! Het rijmt niet met behoorlijk bestuur om nu al een bestemming aan te wijzen voor de economische groei van de komende decennia. De urgentie daarvoor ontbreekt. Want we hebben 100 jaar om het broeikasprobleem op te lossen, aldus prof. dr. Richard Tol. Ook energetisch gezien hebben we de tijd. Want met olie kunnen we nog 150 jaar vooruit, gas is er nog voor 360 jaar en met steenkool kunnen we nog 1320 jaar toe. (Op basis verbruik anno 2004). Natuurlijk moeten wij er rekening mee houden dat het wereldenergieverbruik nog sterk zal groeien. Anderzijds is in voorgaande benadering geen rekening gehouden met toekomstige kolen- en olievondsten, met de grote potentie van schaliegas, zonne-energie en hydraten, met de perspectieven van kernenergie en met al die andere toekomstige ontwikkelingen, die van invloed zijn op het moment van uitputting van de fossiele bronnen. Verder is het goed te bedenken dat het op wereldschaal niets uit maakt wat Nederland doet. Natuurlijk zijn wij het betuttelcentrum van de wereld. Maar met minder dan 1/400^e deel van de bevolking en minder dan 1/10 000^e deel van het aardoppervlak moeten wij ons niet verbeelden de mensheid of het klimaat te kunnen veranderen.

10. DE POLITIEK HEEFT DE DEMOCRATIE ACHTER ZICH GELATEN

10.1 Met de Crisis en herstelwet naar de afgrond.

Neem het klimaatbeleid. Vraag Brussel en Den Haag om dat deugdelijk te onderbouwen. Vraag om een maatschappelijke kosten-batenanalyse of om een analyse van nut- en noodzaak. Vraag om een effectmeting en om een verkenning van de opportunity costs. Zeer waarschijnlijk krijgt U geen enkele respons. Heel misschien wordt U verwezen naar een officiële website met zodanig misleidende informatie, dat de nationale ombudsman het nodig vond er zijn afkeuring over uit te spreken.

Dit wijst op onvermogen van de overheden om de bevolking ervan te overtuigen dat de te treffen klimaatmaatregelen goed voor ze zijn. Wat doet een kleine geest met een grote stok die zijn zin niet krijgt? Die gaat meppen. Zo ook de overheid.

Die heeft in 2009 de "Crisis en herstelwet" bedacht. Die wet geeft Den Haag het recht om met voorbijgaan van iedereen en alles ingrijpende zaken door te drukken.

Deze wet is vergezeld gegaan door een Memorie van Toelichting van niet minder dan 121 pagina's. Blijkbaar moest er veel worden uitgelegd. Die uitleg gaat niet over de legitimatie van de wet. Daarover wordt niet meer gemeld dan dat er een economische crisis is en dat de overheid vrij baan moet hebben om te handelen. Want " het probleem in het ruimtelijke

domein is de complexiteit en stroperigheid van de besluitvorming". Feitelijk staat hier dat Den Haag niet is opgewassen tegen de voor zijn rechten opkomende burger. Die moet van zijn rechten worden ontheven. Dit beleid valt niet te onderbouwen, dus ga je het opleggen. Eigenlijk staat dat met zoveel woorden in de Memorie van Toelichting.

Om draagvlak te krijgen heeft Den Haag de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten), het IPO(Interprovinciaal Overleg), Bouwend Nederland, Bouwfonds, VNO/NCW en de Stichting Natuur en Milieu geconsulteerd. Uitgerekend zijn dit organisaties zonder enige democratische legitimatie. Elk van deze organisaties komt op voor het eigenbelang. Dat eigenbelang is niet zelden dat de overheid zo veel mogelijk projecten er zo snel mogelijk door drukt met behulp van een dikke envelop met heel veel subsidiegeld.

Met deze wijze van werken wordt het domein van de democratie verlaten. Daarvoor in de plaats komt de corporatieve staat met totalitaire eigenschappen. In dit systeem zijn verkiezingen overbodige schijnvertoningen. Wat er na de verkiezingen gebeurt staat los van uitslag ervan. Vandaar dat er op dit moment zoveel VVD-stemmers rondlopen met een kater.

Wellicht zouden er verzachtende omstandigheden zijn als de crisis- en herstelwet onze economie aanwijsbaar uit de put had getrokken. Daar is echter geen sprake van.

Integendeel; ons land blijft in de EU achter, zelfs waar buurman Duitsland het goed doet. Persoonlijk verwacht ik dat de wet contraproductief heeft gewerkt. Dat komt omdat er ten onrechte veel overheidsgeld is gestoken in overbodige zaken met een beroerde kosten-batenverhouding. Te denken valt aan de talloze improductieve miljarden die naar de windparken bij Urk en op de Noordzee zijn gegaan. Deze zaken tasten onze welvaart aan. Ergo: de crisis- en herstelwet is een smet op onze rechtsstaat en dient het doel niet waarvoor zij is ingesteld. Dus: weg ermee.

10.2. Draagvlak? Dat koop je toch (om)?

Zowel financieel als ruimtelijk gezien zijn windturbineparken de meest ingrijpende projecten die onder bescherming van de crisis en herstelwet worden gerealiseerd. Zonder subsidie zou er geen windturbine worden gebouwd. En ook niet als de wil van het volk zou worden gevolgd. Het enige wetenschappelijk verantwoorde onderzoek dat in ons land is uitgevoerd naar de acceptatie van windturbinecomplexen laat daar geen twijfel over bestaan. Het betreft een door de gemeente Ooststellingwerf ingesteld onderzoek waaraan bijna alle stemgerechtigde inwoners hebben meegedaan.(Onderzoek 2005; 13000 respondenten). De crisis-en herstelwet moet het verzet tegen windparken breken of omzeilen. Verder moet er draagvlak voor worden gezocht. Hoe doe je dat?

Draagvlak is een modieus woord dat in zwang is gekomen toen de behoefte ontstond aan rugdekking bij dubieuze plannen. Men heeft een claque nodig en aan die claque moet een zo groot mogelijk gewicht worden toegekend. Deze strategie wordt ook door het IPO (Interprovinciaal Overleg) gevolgd. Begin december 2012 is in dit IPO afgesproken hoe de door Den Haag gewenste 6000MW windenergie op het land over de provincies zullen worden verdeeld. Het IPO zegt daar over dat de locaties voor de turbines pas definitief worden aangewezen "als er lokaal draagvlak is voor de komst van de turbines". Bedoeld wordt: "zorg er voor dat je aan lokale mensen voldoende kralen en spiegels uitdeelt om ze ja te laten zeggen tegen de komst van turbines." Dit is de overheid onwaardig en bovendien een aantasting van het staatsrecht. Zowel de wet als de geschiedenis van de referenda in Nederland leren, dat de lokale bevolking nergens en nooit de zeggenschap krijgt over belangrijke ruimtelijke plannen in hun buurt. Dat dit volgens het IPO met windturbines wel

moet gebeuren toont het absolute onvermogen aan van de overheid om ze politiek en sociaal te verantwoorden. Wat is op de hier beschreven beleidsterreinen trouwens voor de burger de meerwaarde van de provincies? Voor Den Haag is die meerwaarde wel duidelijk: die heeft er gedweeë loopjongens aan.

Gedreven door zakelijke belangen wordt er op verschillende manieren driftig aan lokale draagvlakverwerving gedaan.

Het eerste recept wordt aangereikt door een tot windboer gemuteerde akkerbouwer uit het dorp Midlum. Dat ligt onder de rook van Harlingen en telt ruim 700 inwoners. In de Leeuwarder Courant van 17 december 2012 vertelt hij hoe hij dat doet. Hij bezit een 4-tal turbines met elk een vermogen van 0,875 MW. Dat is een vermogen waarvoor men vandaag de dag de neus ophaalt, maar desniettemin trekt hij er een ruim gesubsidieerd inkomen uit. Dat inkomen stelt hem in staat om draagvlak te kopen. (In welk andere beroepen gebeurt dat ook?) Voor dat doel heeft hij een stichting in het leven geroepen waaraan hij jaarlijks €10 000 doneert. Dat geld moet dienen als ontwikkelingshulp voor het dorp. Daarenboven geeft hij zijn medestraatbewoners jaarlijks een vaste vergoeding. Natuurlijk haalt niemand het in zijn hoofd om zich tegen de windturbines te verzetten. Want dan dreigt de ondernemer de geldkraan dicht te draaien en krijgt de opposant het hele dorp over zich heen.

Wat we hier zien is een soap. De Midlumers betalen jaarlijks een pak geld aan belastingen en heffingen. Een deel van dat geld gaat als subsidie naar de windboer. Die neemt daar weer een fractie van af en keert per hoofd van de bevolking € 15 uit. In ruil daarvoor moet men zijn mond houden. Aldus worden de inwoners met eigen geld monddood gemaakt.

Een variant op dit thema wordt aangedragen door de provincie Fryslân. In de "Ontwerp-structuurvisie Fryslân Windstreek 2012" wordt geschreven dat de opbrengsten ten goede moeten komen aan de lokale economie. "Dit kan als omwonenden of investeerders met een sociaal oogmerk de mogelijkheid krijgen om financieel mee te doen in projecten.....Om die reden is het mogelijk om bij financiële participatie af te wijken van de gestelde saneringsnorm". Hier worden de windturbine-eigenaren dus aangespoord om zoveel mogelijk draagvlak te kopen. Lukt dit, dan gaat de provincie dispensatie geven voor de plicht om per 4 MW nieuw windvermogen 1 MW aan oude turbines af te breken.

Ergo: als de windondernemers maar voldoende schuiven dan hoeven zij zich wat de provincie betreft niets aan te trekken van wetten en regels.

Investerende omwonenden. Daar heb je geld voor nodig. Anders sta je buiten spel. Hoe lang is het geleden dat alleen vermogenden stemrecht hadden? Oude tijden herleven. Althans in de beleving van de provincie.

10.3 Planning the past en nieuw absentisme.

Tegenwoordig worden de windparken 200 meter hoog. Deze hoge turbines hebben een zichtcirkel van minstens 20 km. Hun impact is dus allerminst lokaal. Zouden de hiervoor genoemde turbines van Midlum 200 meter hoog zijn, dan zouden zij een omgeving beheersen waarin onder meer Harlingen, Franeker en een deel van Leeuwarden liggen. Moet onze windboer in al die steden voor €15 per ingezetene draagvlak gaan kopen? Het antwoord is ja. Zal hij dat ook doen? Nee natuurlijk, dat is onbegonnen werk. Logischerwijs betekent dit gelijk einde verhaal voor het kopen van draagvlak.

Op beleidsniveau beseft waarschijnlijk niemand dat de ruimtelijke impact van de hedendaagse joekels van turbines hemelsbreed verschilt met die van de turbines uit het verleden. Naïef als men is wil men de lokale bewoners te betrekken bij “de invulling” met turbines. Daarbij heeft men turbines voor ogen die al lang uit de markt zijn. Dat is “planning the past”.

Wat blijft er dan van het begrip draagvlak over?

Van draagvlak wordt gesproken als je voldoende mensen kunt aanwijzen die het niet erg vinden als je in hun omgeving windturbines bouwt. Die mensen moet je dus lokaal zoeken. Want Den Haag en de provincies willen de lokale bevolking een beslissende stem geven. Natuurlijk kan dat helemaal niet. Want de ruimte rondom dorpen behoort tot de collectieve ruimte. Die is van ons allemaal. Dus niet van de bewoners van een bepaald dorp. Die hebben helemaal het recht niet om de ruimtelijke kwaliteiten bij hun in de buurt te verkwanselen aan de meest biedende projectontwikkelaar. Waar dorpsbewoners tegen geld hun stem aan bepaalde plannen geven verkopen zij iets dat niet van hun is. De overheden die dit spel mee spelen bedrijven hypocriete politiek die in strijd is met de grondwet.

Draagvlak is dus geen zinvol begrip (meer). Niet draagvlak maar geld wordt het middel om druk achter projecten te zetten. Er worden beleggingsfondsen gevormd, die hun rendement uit windparken willen halen. Daarvoor is de inleg nodig van mensen met geld, veelal stedelingen. Die wordt een hoog rendement in het vooruitzicht gesteld; percentages van 12% zijn in omloop. Deze participanten exploiteren “hun” turbines die ergens in een soort wingewest staan. De impact van die dingen op de ruimtelijke kwaliteiten aldaar ontgaat hun. Voor hen is het een ver van mijn bed show. Overigens is hiermee een nieuw absentisme geboren, een verschijnsel dat in het verleden niets goeds heeft gebracht.

Deze “draagvlakontwikkeling” ontgaat kennelijk de zich volksvertegenwoordigers noemende Tweede Kamer en Provinciale Staten. Ook het Parlementair Onderzoek zwijgt er over.

10.4. Kind van de rekening.

Een voor de hand liggende vraag is waarom er van het klimaat- en energiebeleid geen effectmetingen beschikbaar zijn. Waarom geen analyse van de sociaal-geografische maatschappelijke kosten en baten, waarom geen echte doorrekening van het nut?

Ongetwijfeld zouden deze gegevens al lang voorhanden zijn als zij duidelijk in het voordeel van het klimaat- en energiebeleid zouden spreken. De kans daarop is nihil. De politiek en andere beleidsbepalers hebben dat natuurlijk al lang ingezien. Dat er wel grote offers van de huishoudens worden gevraagd maar dat die er niets voor terug krijgen en dus in de kou staan. Deze anonieme huishoudens genieten geen bescherming. Bij andere betrokkenen ligt dat anders.

Want alle actoren die profijt trekken van het klimaat- en energiebeleid hebben wel één of meer, soms nogal dwingend optredende, belangenbehartigersorganisaties. Zo niet de huishoudens. De Tweede Kamer zou zorg moeten hebben voor de huishoudens maar heeft dat nauwelijks of niet.

Onbeschermd zijn ook de landschappen die geweld worden aangedaan door kolossale windparken. Ons weerloze landschap hoeft niet te rekenen op organisaties als de Waddenvereniging, Natuurmonumenten, de provinciale landschappen, milieufederaties en Staatsbosbeheer. Die organisaties vegen, al egotrippend, hun eigen stoepje schoon en dumpen de rotzooi op dat van een ander. Hier voltrekt de “tragedy of the commons” zich voor onze ogen.

10. Conclusie

Uit het Parlementair Onderzoek blijkt dat nu al 20 jaar een klimaat- en energiebeleid wordt gevoerd zonder dat er resultaten aanwijsbaar zijn. Talloze miljarden euro's zijn voor de gemeenschap verloren gegaan en terecht gekomen bij partijen, waar belastinggelden niet naar toe horen te gaan. Deze misstanden zijn niet alleen ten koste gegaan van onze welvaart maar ook van het democratische gehalte van onze samenleving. Zowel ongevoelig als onbereikbaar voor de harde feiten gaat het huidige kabinet stijfhoofdig door met de vruchteloze pogingen om het klimaat te beïnvloeden. Maatschappijhervormingen zijn waarschijnlijk een gewenst bijproduct van het huidige klimaat- en energiebeleid. Dit beleid kan de komende decennia onze welvaartsgroei zwaar aantasten. Hetgeen, zeker in deze tijd van diepe crisis, volstrekt onverantwoord is. Kabinet en Tweede Kamer moeten het voorliggende Parlementair Onderzoek laten volgen door een Parlementaire Enquête. De nationale belangen zijn groot. Voortgaan met dit beleid is geen optie want dat zal uitmonden in een ontwrichting van de volkshuishouding.

Leeuwarden, januari 2013

XXXX XXXXX
(xxxxxxx@gmail.com)

Bronnen:

Amesz, Bert (2012) : Aan de knoppen van het klimaat. Het hele verhaal over de opwarming van de aarde. Fontaine uitgevers, Hilversum.

Lukkes, Pieter (2003): Iewiewaaiweg; sociaal-geografische maatschappelijke kosten-batenanalyse van windenergie. Stichting Frija, Sumar.

Lukkes, Pieter (2012): Klimaatbeleid in Eurocrisistijd. Uitgeverij U2pi, Voorburg.

Tweede Kamer der Staten Generaal (2012): Parlementair Onderzoek Kosten en Effecten klimaat- en energiebeleid. Vergaderjaar 2012-2013 nr. 33 193 Den Haag.